

اخلاق اقتصادی در اسلام

حجه الاسلام مدائن

قسمت دوم

فیمها الحیات، تری من خارج بطونهم،
فقلت: من هؤلاء یا جبرائیل؟ قال: هؤلاء
اکله الربا
پیامبر (ص): چون مرا شبانه به آسمان
بردند، مردانی را دیدم که شکمهایی مانند
خانه داشتند و در آنها مارهایی بود که از
بیرون شکمهایشان دیده می شد، گفتم:
ای جبرئیل! اینان کی اند؟ گفت: اینان
ربا خوارانند.

رباخواری، محو دین
الامام الصادق (ع) - فی قوله تعالی:

بطنه، فقلت: من هؤلاء یا جبرائیل؟ قال:
هؤلاء الذین یا کلون الربا
پیامبر (ص) - به روایت امام صادق:
چون مرا شبانه به آسمان بردند، کسانی
را دیدم که می خواستند از جای برخیزند
ولی توانایی آن را نداشتند و این به سبب
بزرگی شکم آنان بود. گفتم: ای جبرئیل!
اینان کیانند؟ گفت: اینان آن کسانی که
ربا می خوردند.

النبی (ص): لما اسرى بی الی
السماء رايت رجلاً بطونهم کالیوت،

در ادامه مباحث مربوط به اخلاق و
ارتباط آن با فعالیت اقتصادی به موارد
دیگری می پردازیم که از دیدگاه اسلام با
اهمیت تلقی می شوند:

تحریم ربا

- هراسهایی گران

النبی (ص) - فیما رواه الامام الصادق:
لما اسرى بی الی السماء، رايت اقواماً یرید
احدهم ان یقوم و لایقدر علیه من عظم

ی‌محق الله الربا و یربى الصدقات، قيل للصادق (ع): قد نرى الرجل یربى و ماله یكثر؟ فقال: یمحق الله دینه و ان كان ماله یكثر.

امام صادق (ع) - درباره این آیه: یمحق الله الربا و یربى الصدقات خداوند ربا را نابود می‌کند و صدقات را فزونی می‌بخشد، به امام صادق (ع) گفتند: می‌بینیم که مردی ربا می‌خورد و مالش افزون می‌شود؟ فرمود: دینش را خدا نابود می‌کند، هر چند مالش افزایش یابد. بدینگونه و بنا بر این حدیث معنای آیه این می‌شود که خداوند، به سبب ربا و رباخواری، دین شخص رباخوار را نابود می‌کند، یعنی سرمایه واقعی و ابدی او - که اعتقاد به دین حق و عمل بر طبق آن اعتقاد است - از دستش می‌رود (و چه زبانی از این بالاتر؟)، هر چند مال دنیوی و از دست رفتنی او به ظاهر زیاد گردد.

رباخواری، ظلم

الامام الرضا (ع) علیه تحریم الربا لما فی ذالک من الفساد و الظلم امام رضا (ع) علت حرام شدن ربا به سبب ظلم و فساد است که در آن است.

رباخواری، زوال کار نیک

الامام الباقر (ع): انما حرم الله الربا لئلا یذهب المعروف امام باقر (ع): خدا را از آن جهت حرام کرد که نیکوکاری از میان نرود. یعنی: کمک کردن به دیگران، دست‌افتادگان اقتصادی را گرفتن، قرض دادن بدون سود

الامام الصادق (ع): انما حرم الله عزوجل، الربا لئلا تمتنعوا عن المعروف المعروف

امام صادق (ع): خدای بزرگ ربا را از آن جهت حرام کرد، تا شما از پرداخت به کارهای نیک باز نمانید.

الامام الرضا (ع) علیه تحریم الربا و ترکهم القرض و الفرض و صنایع المعروف

امام رضا (ع) علت حرام شدن ربا (از جمله) این است که مردم (در صورت حلال بودن ربا)، قرض دادن (بی سود) را، و ادای حقوق واجب و پرداختن به کارهای نیک را ترک می‌کردند.

رباخواری، هلاک فرد

النبی (ص): من اکل الربا ملأ الله بطنه نار جهنم بقدر ما اکل، فان کسب منه مالا لم یقبل الله شیئاً من عمله و لم یزل فی لعنه الله و ملائکته مادام معه قیراط پیامبر (ص): هر کس ربا بخورد، خدا شکم او را به اندازه ربایی که خورده است، از آتش دوزخ پر می‌کند و اگر با آن مال ربا مال دیگری به دست آورد، خدا هیچ چیز از عمل او را قبول نمی‌کند و پیوسته تا زمانی که قیراطی از آن ربا با او است، مورد لعنت خدا و فرشتگان خدا است.

رباخواری، سقوط جامعه

الامام علی (ع): اذا اراد الله بقریه هلاکاً، ظهر فیهم الربا امام علی (ع): چون خدا هلاک (مردم) آبادی را بخواهد، در میان ایشان رباخواری رایج می‌شود.

الامام الصادق (ع): اذا اراد الله بقوم هلاکاً، ظهر فیهم الربا امام صادق (ع): چون خدا هلاک قومی را بخواهد، در میان ایشان رباخواری رایج می‌شود.

× یعنی: رباخواری، علت به فعلیت رسیدن اسباب نابودی و تباهی اجتماع می‌شود و خداوند هلاکت چنین مردمی را اراده می‌کند.

استفتات از حضرت آیه الله

العظمی امام خمینی

ربای قرضی

س - مدتی پیش عیال بنده از بالای بام خانه افتاد و به شدت مجروح شد که هنوز هم به طور کامل خوب نشده است و من هر چه داشتم برای خوب شدنش خرج کردم در همان زمان شخصی از اینجانب مبلغ ده هزار تومان طلب داشت که از آن

مدت تا به حال مرتب از بنده مدرک ربا در ربا گرفته است که آن مبلغ ده هزار تومان حالا ۱۷۸۰۰ هزار تومان شده است می‌خواهم ببینم نظر حضرت عالی در این مورد چیست؟

ج - اصل قرض واجب الاء است و زیاده حرام است.

س - شخصی به عنوان دلال، کامیونی متعلق به اینجانب را از جهرم به شیراز برده که در آنجا بفروشد و کامیون دیگری در عوض برایم خریداری نماید چنانچه در شیراز مبادرت به فروش و خرید نماید مبلغ پنج هزار تومان و اگر در تهران این عمل را انجام دهد مبلغ ده هزار تومان حق الزحمه بگیرد، شخص دلال در شیراز مبادرت به فروش کامیون متعلق به اینجانب و خرید کامیون دیگری برای اینجانب نموده او به اعتراف خودش مبلغ پنج هزار تومان از خریدار و فروشنده مربوطه وصول نموده و اظهار داشته که از این بابت به اینجانب حقی ندارد لیکن مبلغ هشتاد هزار تومان پول از خودش برای خرید کامیون داده به این معنی که کامیون مرابه دویست هزار تومان فروخته و کامیون دیگر را به مبلغ دویست و هشتاد هزار تومان خریداری نموده و در مقابل هشتاد هزار تومان اضافی اسنادی برابر مبلغ یکصد و پانزده هزار تومان از من گرفته که می‌بایست سی و پنج هزار اضافه بر هشتاد هزار تومان به عنوان بهره و سود به دلال مذکور پرداخت نمایم استدعا دارم بفرمایید این معامله چه صورتی دارد؟

ج - اگر ماشینی را برای شما خریده و بهره پول گرفته جایز نبوده و می‌توانید مقدار بهره را مطالبه کنید.

س - سیدی الجلیل استلفت مبالغ من بنک ملی ایران و بنک صادرات ایران فی دبی مضطراً غیر باغ و الان یطلبانی البنکان المذكور ان یدفع الفوائد المترتبه علی الدین المذكور فهل یجوز لی شرعاً رفع الفوائد المذكوره الی البنکین ام لا؟ افتونا ماجورین!

ج - اخذ الربا و دفعه حرام، فلا یقصد الربا حین الدفع لو کان مضطراً الی الدفع

س - اینجانب مدیرعامل شرکت تعاونی چهار باغ، درباره وام کشاورزی که به روستای ما می دهند در مدت یک سال شش درصد به عنوان کارمزد کم می کنند چنانچه از سررسید، یک روز کشاورز دیر بدهد برای هر سه هزار تومان در یک روز یک تومان دیر کرد می گیرند آیا از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر؟

ج - بهره پول و بهره دیر کرد وام ربا و حرام است.

س - آیا در حرمت بهره و رباخواری فرقی بین افراد و اشخاص و مؤسسات دولتی و ملی هست یا خیر؟ و در نتیجه اگر بدهکار اصل بدهی را که به مؤسسات و بانکهای دولتی دارد بپردازد بهره آن را هم ضامن است یا خیر؟

ج - فرقی در بین نیست و گیرنده قرض بهره را ضامن نیست.

س - افرادی در گذشته به بانکها بدهکار بوده اند که اصل آن را پرداخته و براساس امر آن رهبر از پرداخت مورد بهره خودداری نموده اند از طرفی قوانین و مقررات بانک هنوز لغو نشده و فشار در این مورد ممکن است موجب تضعیف دولت مورد تایید امام شود بانک هم تا تصفیه حساب (اعم از اصل و بهره) نمی تواند اسناد مرهونه را فک نماید آیا افرادی که حاضر هستند مبلغ بهره را به عنوان دیگری به بانک پرداخت کنند که هم به صندوق دولت کمک شود و هم ملک آنان فک گردد می توانند یا خیر؟

ج - اگر مجبور در پرداخت باشند و قصد بهره نکنند، مانع ندارد ولی بانک حق ندارد بگیرد.

س - آیا مجاز است که از یک بانک غیر اسلامی پول قرض شود و سود آن نیز پرداخت گردد؟

ج - وام گرفتن مانع ندارد ولی سود آن را ضامن نیست و قرض گرفتن با قصد دادن سود حرام است اگر چه اصل قرض صحیح است و فرقی بین قرض گرفتن از بانک غیر اسلامی و بین قرض گرفتن از بانک اسلامی در جهت ذکر شده نیست. س - شخصی ۲۰۰ هزار تومان در

بانک رهنی می گذارد، پس از چند ماه معادل همان وجه، وام طویل المدت به او می دهند، و وجهی به عنوان کارمزد تدریجاً از او می گیرند، این معامله چه صورت دارد؟ آیا حرام نیست و ربا محسوب نمی شود؟

ج - پول گذاشتن در بانک و وام گرفتن اشکال ندارد و زیادی اگر حقیقتاً کارمزد باشد با توافق طرفین مانع ندارد، ولی بهره وام ربا و حرام است و با تغییر نام حلال نمی شود.

بهره بانکی

س - اینجانب مبلغی پول جهت نگهداری به بانک جمهوری اسلامی سپردم، بعد از مدتی که برای دریافت سپرده خود به بانک مراجعه کردم، متوجه شدم که بانک مبلغی به عنوان سود بدون قرار قبلی به حساب اینجانب منظور نموده، آیا این مبلغ، ربا محسوب می شود یا خیر؟ و اگر ربا محسوب می شود تکلیف بنده چیست؟ چون اگر پول را در بانک نگهداری کنم بانک سود می دهد و اگر در بانک نگهداری نکنم برخلاف خواسته دولت جمهوری اسلامی است؟

ج - بهره پول، ربا و حرام است ولی پول گذاشتن در بانک مانع ندارد و نوشتن در حساب شما تکلیفی برای شما نمی آورد. س - مدتی پولم در بانک بود و بانک نزدیک به دو هزار تومان سود به حساب من منظور کرده بود، خواستم از گرفتن آن امتناع کنم ولی بانک گفت: (باید این مبلغ را بگیرد، چون به حساب شما واریز می شود) من نیز این پول را به حسابی که در رابطه با جنگ است واریز نموده ام؛ اگر این پول ربا محسوب می شود، آیا با پرداخت آن به حساب فوق، مسؤلیت از گردن بنده برداشته شده یا خیر؟

ج - گرفتن بهره پول جایز نیست و اگر گرفته شد، باید از جانب صاحبش به فقیر صدقه داد.

س - پولی که بانکها به حساب پس انداز می دهند با توجه به این که

منظور از این حساب، پس انداز کردن پول در یک مکان امن است، آیا گرفتن آن جایز است یا خیر؟ و اگر جایز نیست آیا می توان آن را به مصارف خیریه مانند جبهه ها رساند؟

ج - بهره پول، ربا و حرام است و گرفتن آن جایز نیست.

س - ارجوان تعطولنا رایکم فی المال المدخر فی البنک والذی نهاییه السنه يحصل علی فائده فی بنوک الجمهوریه الاسلامیه الا ان هذا المال عند ما ادخر فی البنک لم یدخر علی اساس الفائده اعلمونا؟

ج - ما یعطى به عنوان فائده المال المدخر فی البنک یکون من الربوا المحرم و یحرم اخذه و استلامه

س - کسی پولی را در بانک مسکن می گذارد تا در آینده برای ساختن خانه بتواند وام بگیرد و نمی دانسته که روی پولی که گذاشته بهره می آید آیا می تواند از این بهره استفاده کند؟

ج - بهره پول ربا و حرام است و فرقی بین دو صورت علم و جهل نیست.

س - در زمان رژیم ملعون پهلوی در سازمان صنایع دفاع ملی چنین رسم بود که با رضایت کارکنان تا آخر خدمت سی سال هر ماه از حقوق کسانی که داوطلب بودند مبلغ صد تومان به عنوان پس انداز کم می کردند و بعد از سی سال آخر خدمت به هر صد تومان پس انداز صد تومان هم دولت اضافه می کرد و به صاحب پول بر می گرداند که این عمل با سود چند در صد در زمان دولت موقت بعد از انقلاب هم تکرار می شد و اکنون هم ادامه دارد خواهشمندیم ما را راهنمایی فرمایید؟

ج - اگر از حقوق و مزایای می دهند اشکال ندارد ولی بهره پول ربا و حرام است و نباید بگیرند.

س - اگر کسی پول در بانکهای خارجی و غیرمسلمان (مثلاً آمریکا) بگذارد و سودی روی آن بیاید آیا می شود آن سود را گرفت و استفاده کرد؟

ج - بهره پول ربا و حرام است ولی گرفتن بهره از کافر حربی برای مسلمان

س - در (بعضی از کشورها) که مثلاً ده درصد افراد مسلمان هستند بانکهای حکومتی هستند و مردم پولهای خود را در این بانکها می گذارند، وقت پرداختن پول به مالک، منافعی هم به او می دهند چرا که قانون بانک همین است در این صورت، پول گذاشتن در این بانکها و منفعت آن را گرفتن، جایز است یا خیر؟ اگر ربا ثابت بشود راه تخلص از ربا چیست؟

ج - اگر بانک متعلق به کافر حربی باشد، در فرض مرقوم، گرفتن بهره برای مسلمین اشکال ندارد.

س - پس انداز در بانکها و بهره آن چه صورتی دارد؟

ج - پس انداز مانع ندارد و گرفتن بهره جایز نیست.

س - سودی که بانکها به پس اندازها می دهند حلال است یا حرام؟

و اگر حرام است چرا دولت مردم را به گذاشتن پول در بانکها تشویق می کند؟

ج - سپردن پول به بانک اشکال ندارد ولی بهره پول ربا و حرام است گرفتن آن جایز نیست و اگر گرفته و از برگرداندن به صاحب واقعی آن مأیوس است از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

س - اگر فردی در گذشته که بانکها درصد ثابتی را به عنوان نزول از وام گیرنده دریافت می کردند، وام گرفته باشد و با این وام خانه تهیه کرده، تکلیف وی در مورد عباداتی که در این خانه انجام داده و درباره اصل این خانه چیست؟

ج - اصل قرض صحیح است و وام دریافتی ملک او شده و تصرفات در آن اشکال نداشته و ندارد.

س - بنده با چند نفر دیگر اقدام به ایجاد یک کارخانه تولیدی کرده ایم که در بدو امر فکر می کردیم با وجه موجود می توانیم آن را به اتمام برسانیم ولی به علت گرانی، مجبوریم که برای ادامه و اتمام کار، از بانک وام بگیریم، واقف هستید که بانکها هم روال کارشان این طور است که مثلاً برای یک میلیون تومان وام در سال، صد هزار تومان

بهره حساب می کنند، بعداً یک میلیون و صد هزار تومان را در صد و ده قسط ده هزار تومانی، ماه به ماه، اصل و فرع را با هم می گیرند، ضمناً با هر یک از روسای بانک در مورد مصالحه بهره حرف زده ام، می گویند ما نماینده تام الاختیار نیستیم و چنین قانونی برای مصالحه نداریم.

۱- اینک با توجه به مطالب فوق آیا شرعاً راهی برای وام گرفتن هست؟

ج - اصل وام گرفتن اشکال ندارد ولی قصد دادن بهره حرام است و وام گیرنده به منظور تخلص از حرام می تواند قصد دادن بهره را نکند، اگر چه بداند که بهره رابه هر صورت از او خواهند گرفت و در هر صورت اصل قرض صحیح است و وام دریافتی را مالک می شود.

۲- بانک مسکن هم در ازای به رهن گرفتن مسکن به همان ترتیب ذکر شده در مسأله بالا وام می دهد، راه شرعی آن چیست؟

ج - حکم همان است که در بالا ذکر شد.

س - برای تأمین نیازمندیها و توسعه کسب و کارم قصد دارم وام صنفی از یکی از بانکها بگیرم با توجه به اینکه بانکها معمولاً مبلغی به عنوان بهره می گیرند این وام چه صورت دارد؟ اجازه می فرمایید یا نه؟

ج - گرفتن وام اشکال ندارد ولی گرفتن بهره و قصد دادن آن حرام است و در هر صورت اصل قرض صحیح است و وام دریافتی ملک شخص می شود.

س - شخصی مقداری پول (وام) مسکن یا وام ضروری) از بانک می گیرد (وام ضروری از صندوق بازنشستگی است) و بانک در قبال این پول ۴٪ به آن اضافه کرده و به عنوان تنزیل، از آن شخص طی قسطهای چند ساله وصول می کند آیا با این پول که خانه ای می سازد می تواند در آن خانه نماز بخواند؟ و آیا این اضافه پولی که به بانک می دهد حرام نیست؟ توضیح اینکه: وامهای ذکر شده از صندوقهای پس انداز و بازنشستگی کارکنان ذوب آهن ایران استفاده می شود.

ج - پولی که از بانک می گیرد حلال است و مالک آن می شود و خانه ای که با آن تهیه کرده را نیز مالک می شود و چنان چه در دادن اضافه قصد بهره نکند برای او اشکال ندارد.

س - من پولی را در بانک برای محفوظ ماندن و کمک به اقتصاد مملکت گذاشتم پس از مدتی برای گرفتن پول رفتم می بینم نوشته جایزه سال شصت، هشتصد تومان. آیا گرفتن این مبلغ جایز است؟

ج - اگر بهره پول است نباید بگیرد و جایزه مانع ندارد.

حیله های ربوی

س - در معامله امروزی که اکثر صاحبخانه ها قبلاً مبلغ زیادی پول می خواهند تا فرضاً دو اطاق در اختیار مستأجر قرار دهند و مستأجر هم آن پول را می پردازد لیکن یک کرایه ای از طرف صاحب منزل گرفته می شود و مطابق پولی که پرداخته است از کرایه کم می کند مثلاً در ازای ۲ اطاق ۱۵۰۰ تومان کرایه و ده هزار تومان پول نقد است صاحب منزل می گوید اگر شما فلان مبلغ بدهید بنده دو اطاق را مثلاً هزار و سیصد تومان در اختیار شما قرار می دهم با توجه به اینکه اکثراً در مورد مسأله مذکور اینگونه عمل می کنند بفرمایید این موضوع چه صورت دارد کم شدن پول نقد جهت کرایه چگونه است؟

ج - هر نحو معامله که برای فرار از ربا باشد محکوم به حکم ربا و باطل است و کم کردن وجه اجاره به حساب پول قرض ربا است مگر آنکه شرط قرض در ضمن اجاره باشد که در این صورت اشکال ندارد.

س - اینجانب به قصد خرید خانه از بانک مبلغی وام گرفته ام ولی متأسفانه به علت گرانی مسکن - نتوانستم منزلی تهیه نمایم. یکی از دوستان قصد خرید اتوبوس مسافربری را داشت (و مقداری پول لازم داشت)، لذا با توافق طرفین قرارداد دادی به این صورت بین هم نوشته ایم.

یک طبقه از خانه مسکونی ایشان را با حضور ۳ نفر شاهد به صورت قولنامه‌ای و قرارداد کتبی از ایشان خریدیم به مبلغ پنجاه هزار تومان و بعد از همان قرارداد با شاهد‌های حاضر آن خانه مراطی قرارداد می‌باشد، آیا آن مبلغ پولی که ماهیانه مبلغ ۱۰۰۰ تومان، مدت این قرارداد یکسال از ایشان دریافت می‌نمایم از نظر شرعی درست می‌باشد یا خیر؟

ج - هر گونه معامله که حیل به فرار از ربا باشد در حکم ربا و باطل است.

س - اینجانب به لحاظ فقر مالی یک باب خانه مسکونی به انضمام سه باب و نیم مغازه‌های متصل به آن را در قبال ده هزار و پانصد تومان به بیع شرط به یکی از رباخواران معروف به مدت ده ماه گذاشتم - که البته در سند مبلغ هفده هزار و پانصد تومان نوشته شده - بقیه را به عنوان ربا بر روی پول خود اضافه کرده است، البته در متن سند حق فسخ هم برای من گذاشته‌اند، بعد از انقضای مدت قادر نبودم که تمامی مبلغ را یکجا تهیه و پرداخت و معامله را فسخ کنم، طرف مقابل هم مهلت نمی‌داد و با سوءاستفاده از قوانین طاغوتی و ظالمانه و برخلاف شرع مقدس با مراجعه به اداره ثبت، اقدام به رشوه و تیبانی کرده و تمامی ملک مرا برده و رسماً به نام خود انتقال داده، هر چقدر به مقامات فاسد گذشته شکایت برده و به دادگستری مراجعه کردم احقاق حق نشد، چون حقی برای آنها مطرح نبود، اولاً بر طبق احکام اسلام معامله بیع شرطی از انواع معاملات ربوی و برخلاف شرع و به حکم قرآن باطل است یا خیر؟

ج - اگر بیع شرط حیل و وسیله برای فرار از ربا باشد حکم ربا دارد و معامله باطل است هر چند بیع شرط جدی اگر حیل نباشد، از معاملات شرعی است.

س - آیا صاحبان کارخانه (در وقت گرفتن وام) می‌توانند از بانک وام دهنده تقاضا کنند که دارایی کارخانه به نرخ روز ارزیابی شده و بانک وام دهنده معادل طلب خود در دارایی کارخانه شریک باشد؟

ج - اگر وام می‌دهند همان مبلغ وام را حق دارند و در کارخانه شریک نمی‌شوند.

س - شخصی تمام یا قسمتی از خانه‌ای را در مقابل بیست هزار تومان رهن می‌کند و یا با شرطی می‌خرد بعد با اجازه مالک و یا راهن تصرف نموده و به شخص مالک و یا راهن با ماهی دو بیست تومان اجاره می‌دهد مستدعی است فتوای امام را درباره مال الاجاره مرقوم فرمایید؟

ج - هر گونه معامله که وسیله‌ای برای ربا خواری است محکوم به حکم ربا و باطل است.

س - اگر هزار تومان پول را بایک بسته چای ۳۰ ریالی به مدت یک سال به ۱۳۰۰ تومان بفروشیم معامله درست است یا نه؟

ج - باطل است.

س - اگر در سال دیگر همین پول را که از سال قبل با مبلغ ذکر شده مانده باشد با جنس دیگری مانند یک کیلو قند به قیمت ۱۷۰۰ تومان بفروشیم معامله درست است یا نه؟

ج - باطل است

س - عده‌ای در بازار هستند که پول را به صورت قرض بهره‌دار میدهند، به این ترتیب که: پدر من که یک نبات ریز است اگر بخواهد از آنها قرض بگیرد می‌گویند شکر یک ماه یا چند ماه تو را (تعداد ماه بستگی به پول درخواستی دارد) صادر می‌کنیم و مثلاً پنج ماه بعد به این مقدار می‌فروشیم، البته مقدار اضافه شده متناسب با پول، اضافه و یا کم می‌شود و معین است آیا این پول حکم رشوه دارد؟

ج - این نحو معامله که برای فرار از ربای قرضی است باطل است و پول گیرنده فقط عین همان پول را ضامن است و اگر شکر را ارزان بخرد و بعد از مدتی به شخص سومی به گرانتر بفروشد مانع ندارد.

س - در بازار مرسوم است که جنسی به مدتی خریداری می‌شود و خریدار و

فروشنده با هم توافق می‌کنند که مبلغی از آن قرار کسر، مابقی نقداً پرداخت شود این چگونه است.

ج - اشکال ندارد.

س - من که از پول مذکور در سوال قبل تغذیه می‌کنم و یا اینکه پدرم برای خرید خانه قرض می‌گیرد چه باید بکنیم؟

ج - حکم مسأله از جواب بالا معلوم می‌شود و پول گیرنده تنها در صورت اول عین همان پول را ضامن است و تصرف در آن منوط به اجازه دهنده پول است و در صورت دوم اشکالی نیست.

س - چنانچه کسی برای زراعت و یا غیر آن از کارهای خود پولی به اسم مساعده از کسی بگیرد و قانون بین امثال آنها این باشد و یا قرارداد کنند که محصول کار را نزد پول دهنده برده او بفروشد و حق العمل فروش بردارد چه صورت دارد؟

ج - اگر حق العمل فروش به طور متعارف باشد اشکال ندارد.

دلایلی معاملات ربوی

س - اشخاصی مؤسساتی برای دلایلی در معاملات ربوی تأسیس می‌کنند و از مراجعین مضطر جهت این دلایلی وجوهی را دریافت می‌کنند این وجوه از نظر شرعی حرام است یا خیر؟ و اگر حرام است توسط حاکم شرع قابل استرداد است یا خیر؟

ج - دلایلی ربا مانند خود ربا حرام است و پولی که دلال گرفته ضامن است و باید به صاحبش برگرداند.

تکلیف شرعی رباخوار

س - در مورد شخص رباخوار، از نظر شرع مقدس اسلام چگونه باید رفتار شود؟

۱- چنانچه رباخوار، مالی را از راه ربا برده باشد، چگونه باید با او رفتار گردد؟
 ۲- در صورتی که مال به ربا رفته، صاحب داشته باشد آیا باید مال به صاحب اصلی برگردد یا خیر؟ و در غیر این صورت چه باید کرد؟

ج - ربا حرام است رباخوار باید از گناه گذشته توبه نماید و آنچه را که بابت ربا گرفته ضامن است باید به مالک آن برگرداند و اگر نزاعی در بین باشد رسیدگی به آن موکول به محاکم قضایی است.

س - چند سال پیش مبلغ سیصد هزار ریال به عنوان سپرده ثابت در بانک گذاشتم تا این که بعد از مدتی مبلغ سه میلیون ریال از بابت آن سپرده ثابت، وام مسکن دریافت کنم اما بعد از مدت مقرر، از بانک وام نگرفتم ولی وقتی خواستم سپرده خود را از بانک پس بگیرم، علاوه بر سپرده، مبلغ سی و شش هزار ریال و خرده‌ای به آن تعلق گرفت که آن را از بانک گرفتم و به حساب این که این پول مباح است، آن را با پول‌های دیگر مخلوط کرده و با آن پول مخلوط، منزل مسکونی خریداری کرده‌ام ولی هنوز منزل را تحویل نگرفته‌ام.

۱- وضع سود پول بعد از این چه خواهد بود؟

ج - بهره پول، ربا و حرام است گرفتن آن جایز نیست.

۲- برای زندگی و نماز خواندن در آن منزل مسکونی - بعد از تحویل گرفتن چه باید کرد تا تصرفات و عبادات در آن مشروع باشد؟

ج - باید معادل بهره پول که در خرید منزل پرداخت شده از طرف صاحب واقعی آن به فقرا صدقه بدهید.

س - اگر شخصی در سابق بهره بانکی حساب پس‌انداز را دریافت و در آن تصرف کرده است و الان مقدار آن را نمی‌داند، آیا تکلیف شرعی او فعلاً چیست؟

ج - در صورتی که تصرف به استناد تقلید صحیح نبوده است، مقدار آن را ضامن است و باید از طرف مالک واقعی به فقرا صدقه بدهد و در صورت جهل به مقدار، قدر متیقن را به فقرا صدقه بدهد کفایت می‌کند.

س - فردی در حیات خود ضمن اینکه کشاورزی می‌نمود از قرار معلوم نزول هم می‌خورد حدود ۹ سال است که

فوت کرده، پس از فوت، اموال وی را یک روحانی و عالم رسیدگی و صورت‌برداری نمود، لطفاً ما را راهنمایی فرمایید که آیا اموال مزبور چه کنیم تا حلال شود؟ و اگر کسی ادعائی بر مال او داشته باشد پذیرفته است یا خیر؟

ج - آنچه از راه ربا به دست آمده باید به صاحبان آن برگردد و در صورت نشناختن او به فقیر صدقه داده می‌شود و چنان چه کسی ادعایی بر میت و اموال او دارد باید شرعاً اثبات کند.

س - بنده در سال‌های گذشته در اثر ناآگاهی از این موضوع که حضرت تعالی در توضیح المسائل فرموده‌اید بهره بانکی حرام است در آمد مرا جهت محافظت در بانک ملی پس‌انداز می‌کردم بفرمایید که بهره سال‌های گذشته که از بانک ملی دریافت می‌داشته‌ام حلال است یا حرام؟ و بهره بانکی در حال حاضر چه صورتی دارد آیا حلال است یا حرام؟ و اگر بهره بانکی سال‌های گذشته حرام است آیا پدر و مادر من که به سختی در خانه مختصری زندگی می‌کند و حتی وسعت این که بام خانه را کاه گل کنند ندارند می‌توانم این بهره را به آنها بدهم؟ اگر به پدر و مادرم نمی‌توانم بدهم آیا بهتر است در شهر خودمان به مصارف خیر به برسد یا به حساب بنیاد مستضعفین واریز شود؟

ج - گرفتن بهره جایز نیست و فرقی بین زمان سابق و زمان حاضر نیست و آنچه گرفته‌اید را با فرض یأس از مالکش باید از طرف او صدقه بدهید و اگر پدر و مادر شما فقیر باشند می‌توانید به ایشان بدهید که در غیر نفقه خودشان که بر شما واجب است صرف کنند.

س - هرگاه کسی به دیگری قرض ربوی بدهد، مثلاً هفت هزار تومان بدهد ده هزار تومان بگیرد و بعد قرض دهنده در مقام توبه برآید و با قرض گیرنده با مراجعه به دادسرای انقلاب اسلامی یا کمیته بخواهد حق خود را پس بگیرد آیا همان سه هزار تومان اضافه را باید پس بگیرد یا تمام ده هزار تومان را؟

ج - فقط زیاده‌ای را که داده می‌تواند

مطالبه کند.

س - آیا بهره‌هایی که بانکها به حساب پس‌اندازهای معمولی می‌پردازند می‌توان برای بازسازی مناطق جنگ‌زده پرداخت نمود یا نه؟ و در صورت پرداخت آیا رفع ذمه از شخص می‌شود یا نه؟ و در صورتی که نتوان جهت بازسازی مناطق آسیب‌زده اختصاص داد آیا می‌توان به مصرف ضعفا رسانید؟

ج - بهره پول ربا و حرام است گرفتن آن جایز نیست و اگر بهره را گرفت و از برگرداندن به صاحب واقعی آن مأیوس است باید از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

س - اکنون که می‌فرمایید بهره پول ربا و حرام است اگر از بانک گرفتم می‌توانم به حساب دولت واریز نمایم؟

ج - در صورت یأس از مالک واقعی از طرف او به فقرا صدقه دهید.

س - مستدعی است پاسخ سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید: ۱- آیا بهره پس‌انداز در بانکها حرام است یا خیر؟ ۲- آیا بهره پس‌انداز را صرف کمک به جبهه‌های جنگ نمودن و یا برای کمک به افراد بی‌بضاعت و یا برای پرداخت کننده اجری دارد یا خیر؟ ۳- آیا بهره سپرده در بانکها را صرف هزینه‌های غیر ضروری و اجباری از قبیل چشم‌روشنی و منزل مبارکی و غیره نمودن برای پرداخت کننده اجری دارد یا خیر؟

ج - بهره پول ربا و حرام است گرفتن آن جایز نیست، اگر گرفت و از برگرداندن به صاحب واقعی آن مأیوس است از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

س - راجع به بهره‌ای که بانکها می‌دهند اگر کسی گرفت و جواب یک سؤال فرموده‌اید اگر صاحب واقعی آن شناخته نشود به فقیر بدهند و بعضی از حضرت عالی نقل می‌کنند که به خود بانک رد کنند چون صاحبش بانک است آیا وظیفه کدام است به بانک رد کنند یا؟ از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهند؟

ج - از طرف صاحبش به فقیر صدقه دهند.